

Torah from Around the World

*De Eeuwige zal macht aan zijn volk verlenen,
de Eeuwige zal zijn volk zegenen met vrede.*

Tehilliem 29:11

Sjabbat 17 februari 2024/8 Adar I 5784, Troema, Sjemot/Exodus 25:1 - 27:19

Tanach blz. 159 - 165

Haftara: I Melachiem/I Koningen 8:1 - 21

Tanach blz. 687 - 689

Vertaler: Thea Koster

Commentaar: **Daniel Nevins** is voormalig Pearl Resnick decaan van de Rabbijnse School en de afdeling Religieus Leiderschap aan het Jewish Theological Seminary te New York.

[Oorspronkelijke Engelse tekst](#)

Een symbool van vrede

De Titusboog in Rome is tegelijkertijd een van de treurigste en meest opwindende plekken voor een Jood om te staan. Het ligt op slechts een korte afstand van het Colosseum, het stadion dat beroemd is geworden door zijn wrede sporten, gebouwd met geld dat in 70 CE uit de Tempel van Jeruzalem werd geplunderd. De Titusboog viert de verwoesting van onze Tempel, een

gebouw dat door Jesaja was aangewezen als een huis van gebed voor alle naties. Een bas-reliëf op de binnenmuren van de boog laat een misselijkmakend tafereel zien: de triomfantelijke vertoning van de heilige voorwerpen van de Tempel, waarvan de Menora de meest prominente is, samen met een zielige stoet van tot slaaf gemaakte Joden.

Ik bezocht deze plek ooit met een groep christelijke geestelijken en merkte dat ik plotseling huilde om deze eeuwenoude tragedie. Een katholieke diaken genaamd Mark stelde voor dat we elkaar allemaal zouden omarmen en samen bidden, om een deel van de haat en het geweld van die scène met onze vriendschap en respect te herstellen. Ik waardeerde zijn instinct, en het hielp. En toch herinnerde het beeld van de Menora boven onze hoofden mij aan de verwoesting van onze Tempel en de twee millennia van ballingschap en onderdrukking die volgden op de plundering van Jeruzalem.

Hoe droevig de aanblik van deze boog ook is, ik moet toegeven dat hij ook fascinerend is. Dit komt uiteindelijk het dichtst in de buurt van een ooggetuigenverslag van het ontwerp van de oude Menora, tenminste zoals deze er in de Tweede Tempel uitzag. De beschrijving in Tora van de zevenarmige kandelaar in ons deel (Exod. 25:31-40) is uiterst gedetailleerd. Hij moet gemaakt worden van geslagen goud, met een centrale schacht en zes takken, drie aan elke kant. Er zijn amandelbloesems en liebekers, allemaal gemaakt van puur goud. Hoe stralend moet het zijn geweest toen het lamplicht de bloesems van geslagen goud bespeelde!

Voor al deze details ontbreken belangrijke dimensies. Hoe groot moet de Menora zijn? Zijn de takken gebogen of recht? Zijn de zeven lampen van dezelfde hoogte of niet? Het is onmogelijk om op basis van de Tora tekst alleen, de door Mozes gebouwde Menora opnieuw te creëren. Dit leidde tot het idee dat de Tora geen details verschaft om de Menora vanaf het begin op te bouwen, maar slechts een toespeling is op een eerder model ervan. Maar waar zou dat gevonden zijn?

De joden uit de oudheid dachten dat niet alleen de Menora, maar zelfs de hele Tabernakel al in de hemel was geschapen, en dat de aardse tabernakel bedoeld was als kopie. Een werk dat kort na de verwoesting van de Tweede Tempel is geschreven, maar dat zich vóór de verwoesting van de Eerste Tempel afspeelt, luidt bijvoorbeeld:

[De ware tempel] is niet dit gebouw dat zich nu in jullie midden bevindt; het is dat wat bij Mij geopenbaard zal worden, dat al voorbereid was vanaf het moment dat Ik besloot het paradijs te creëren. Ik liet het aan Mozes zien op de

*berg Sinai, toen ik hem de gelijkenis van de tabernakel en al zijn vaten liet zien.
(2 Baruch 4:3,5, zoals in James Kugel, The Bible as It Was, 420)*

Volgens de Midrasj had Mozes veel moeite om te beslissen hoe hij dit schitterende object moest maken. In de Talmoed (BT Menahot 29a) wordt Rabbi Yosi b. Rabbi Yehudah geciteerd en hij zegt dat een menora gemaakt van vuur uit de lucht neerdaalde om het ontwerp te illustreren, dat Mozes getrouw kopieerde. Hoewel deze Midrasj fantasievol klinkt, heeft het betrekking op een nauwkeurige lezing van de tekst, waarin wordt benadrukt dat Mozes de menora bouwde volgens het beeld dat hem op de berg Sinai werd getoond. (Exod. 25:9, 40 en 26:30)

De middeleeuwse rabbijnen bevestigden dit verhaal, waarbij Rasji verklaarde dat Mozes een Menora van vuur werd getoond – hoewel Rasjbam de voorkeur geeft aan een minder spectaculaire lezing, dat Mozes deze “uit zichzelf” kon zien, blijkbaar door geïnspireerde verbeeldingskracht. De consensus onder uitleggers uit de oudheid en de middeleeuwen lijkt te zijn dat de Menora, en inderdaad alle tempelvaten, geen originelen waren, maar eerder kopieën van de hemelse Tempel en zijn voorwerpen. Deze lezing wordt gesuggereerd door de nadruk in de Tora dat aan Mozes “modellen werden getoond” op de berg Sinai.

Hoewel het beeld van een hemels hologram behoorlijk aantrekkelijk is, is de door Mozes gemaakte Menora misschien niet de eerste die een vaste vorm aanneemt. De Menora is tenslotte in feite een verlichte boom. Het verwijst naar de Boom van Kennis beschreven in Genesis 2, en misschien ook naar het brandend braambos beschreven in Exodus 3. Ook het brandend braambos is een boom die in brand staat, maar toch niet wordt verteerd, net zoals de gouden Menora in brand staat en niet wordt verteerd. Deze beelden van brandende bomen zijn talrijk en een eenvoudige interpretatie is niet te geven. Ze lijken verband te houden met een speciale vorm van denken - de stroom van geheime kennis van de hemel naar de aarde.

Toen de Tabernakel – en daarna de Tempel – er stonden, symboliseerden gouden bomen op hun heilig terrein de mogelijkheid tot verlichting. Het geërodeerde marmeren beeldhouwwerk van een Menora op de Titusboog symboliseert het doven van dat licht, wat niet alleen een tragedie was voor de Joden, maar voor de hele wereld. En toch, net zoals de Menora geen origineel was, maar een kopie van het goddelijke model, zo zijn wij ook in staat de ervaring van verlichting te heroveren door onze eigen inspanningen.

We leven in een tijd van verdeeldheid, haat en geweld. De verachtelijke parade van Titus, met de bedoeling een huis van vrede (gesymboliseerd door de Menora) te vervangen door wreed amusement (gesymboliseerd door het Colosseum), herinnert ons eraan hoe diep de mensheid kan vallen. Het is onze verantwoordelijkheid om helder te blijven kijken en onze idealen vast te houden, zodat ook wij een verlichte religieuze cultuur kunnen opbouwen.